

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KARAKTER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖZ-YETERLİLİKLERİNİN İNCELENMESİ*

Dilek KILINÇ BOZKURT¹

Mehmet KÖÇER²

Öz

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin Öz-yeterliliklerinin incelenmesi ve çeşitli değişkenler yönünden araştırılmasıdır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel (suryev) tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili sınırları içinde görev yapan 48 okuldaki Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Kayseri Melikgazi merkez ilçesinde bulunan çeşitli değişkenlere göre seçilmiş toplam 168 Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, eğitim düzeyi, mezuniyet durumu ve hizmet içi eğitimi gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla “Karakter Eğitimi Öz-yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek iki bölümden oluşmuş, ölçeğin ilk bölümünde öğretmenlere ait kişisel bilgilerin yer aldığı 7 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin ikinci bölümünde ise toplamda 21 maddeden oluşan karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlilik ölçeği bulunmaktadır. Ölçek 0 ile 100 arası değerlere sahip bir formattan oluşmaktadır. Araştırmada veri analizinin tüm aşamalarında istatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuca göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin Öz-yeterlilik seviyelerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın diğer sonuçlarına göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlilik seviyelerinin öğretmenlerin yaş grubuna, cinsiyetlerine, meslekteki kıdem yıllarına, öğretmenlerin eğitim seviyelerine, mezuniyet durumlarına, öğretmenlerin mesleklerinde aldıkları karakter eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Ancak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz-yeterlilik seviyelerinin sosyo-ekonomik seviyelerine göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretmenleri, Karakter Eğitimi, Öz-yeterlilik.

* Çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Öğretmen, MEB, dilek3801@gmail.com

² Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitim Anabilim Dalı, mkocer23@gmail.com

INVESTIGATION OF SELF-QUALIFICATIONS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS ABOUT CHARACTER EDUCATION

Abstract

The aim of this study is to investigate the self-efficacy of Social Studies teachers regarding character education and to investigate them in terms of various variables. The descriptive (survey) screening model was used in the research. The population of the research consists of Social Studies teachers in 48 schools in Kayseri province in 2018-2019 academic year. The sample of the study consists of 168 Social Studies teachers selected according to various variables in the central district of Kayseri Melikgazi. Teachers who participated in the study were examined in terms of variables such as gender, age, professional seniority, education level, graduation status and in-service training. "Character Education Self-Efficacy Scale" was used to collect data. The scale consisted of two parts and the first part of the scale consisted of 7 items containing personal information of teachers. In the second part of the scale, there is a self-efficacy scale related to character education consisting of 21 items in total. The scale consists of a format with values between 0 and 100. Statistical significance level was accepted as $p \leq 0.05$ at all stages of the data analysis. According to the results of the study, it was concluded that the Social Studies teachers' self-efficacy levels regarding character education were quite high. According to the other results of the study, it was found that the social studies teachers' self-efficacy levels related to the character education were significantly different according to the age group, gender, seniority years of the profession, the educational level of the teachers, the graduation status, and the in-service training of the teachers about the character education they received in their professions. However, it was found out that the self-efficacy levels of the Social Studies teachers did not show significant differences according to their socio-economic levels.

Keywords: Social Studies Teachers, Character Education, Self-efficacy.

1. GİRİŞ

21. yy'da dünyada yaşanan sosyal, siyasi, ekonomik ve bilimsel gelişmeler insanların yaşam şartlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Değişen yaşam şartları insanların ahlaki ve insani değerlerinde ve karakterlerinde birtakım değişimlere neden olmaktadır. Bundan dolayı insanların gündelik, iş ve eğitim hayatında çeşitli davranışlar gözlemlenmektedir. Bu noktada bireylerin karakter eğitimi önem arz etmektedir. Karakterli, erdemli ve ahlaklı insanlar yetiştirmede ebeveynler kadar eğitim kurumlarına da önemli görevler düşmektedir. Eğitim kurumlarında verilen karakter eğitiminde öğretmenlerin de öz yeterliliklerinin etkisi çok önemlidir. Gençleri beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek eğitim sistemimizin (MEB, 1973) temel amaçlarındanıdır. Bu amaçlardan dolayı iyi bir karakter eğitimi verebilmek için öğretmenlerin de öz yeterliliklerinin gelişmiş olması önem arz etmektedir.

Ülkemizde ve dünyada karakter kavramı ile ilgili farklı tanımlar görülmektedir. Ancak bu tanımlara bakıldığında ortak bir anlam birliği görülmemektedir. Ayrıca karakter eğitimi, değer eğitimi, ahlak eğitimi, erdemlilik eğitimi gibi birbirine benzeyen kavramlar tanımlarda kullanılmaktadır.

Karakter eğitimi en genel anlamıyla “örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır” (Ekşi, 2003, 79).

Karakter, davranış, düşünce ve duygularla ortaya çıkan olumlu özellikler bütünüdür (Park ve Peterson, 2006a). Dünyada ve ülkemizde uzun sürede mutlu olabilmek amacıyla bireylerin, ebeveynlerin ve öğretmenlerin olumlu karakter geliştirebilmeleri için çaba göstermeleri gerekmektedir. Bunun için karakter eğitimi sosyal, siyasi ve ekonomi gibi hemen hemen her alanda kapsamlı bir çerçeve sunmalıdır. Türkiye’de karakter eğitiminin geliştirilmesi, öğrencilerin bütünsel olarak gelişimleri ve öğretmenlerin karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerinin geliştirilmesi için önemli görülen karakter kuvvetlerinin değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu noktada öz yeterlilik algısına da önem vermek gereklidir. Karakter eğitimi verilirken eğitimcilerin öz yeterlilik algılarının incelenmesinin karakter eğitiminde kalitenin artmasını sağlayacaktır.

Bir kişinin istenen bir hareketi gerçekleştirmek için o kişi tarafından algılanan yeteneği öz-yeterlilik tanımlanmaktadır (Bandura, 1986). Öz-yeterlilik kavramı, Bandura tarafından ortaya çıkarıldığından günümüze değin psikoloji, sosyal bilgiler eğitimi, matematik ve fen eğitimine kadar çeşitli alanlarda birden fazla alanla bağlantı kurularak incelenmiştir. Öz-yeterlilik, bireyin bir görevi başarabileceğine olan inancıdır.

Öz-yeterlilik kavramıyla ilgili en önemli kavramlardan biri öğretmenin öz-yeterlilik algısıdır (Bandura, 1997).

Öğretmenlerin öz-yeterlilik algıları görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirirken ve öğrencilerinin başarılarını etkilemeleri açısından önem arz etmektedir. Bu noktada bir öğretmenin, yeteri kadar motivasyonu ve güdülenmesi olmayan öğrencileri bile öz yeterlilik algısıyla başarıya götürebileceği unutulmamalıdır. Öz yeterlilik inancı kuvvetli olan bireyler karşılaştıkları herhangi bir sorunda hemen yılmadan ve kararlılıkla sorunları başarıyla çözüme ulaştırabilmektedir. Aynı zamanda öz yeterlilik davranışların oluşması ve şekillenmesinde önemlidir. Öğretmen öz yeterliliği kavramı sınıf yönetimi konusunda yeterli olması, öğretim yöntem ve tekniklerini etkili kullanması ve öğrencilerin başarılarını en üst seviyeye getirmesi konusunda yeteneklerinin farkında olması anlamına gelmektedir.

Öğretmenlerin öğretme görevini yerine getirebilmek amacıyla gereken davranışları ortaya koyacakları konusundaki inanışları öğretmenin öz-yeterlik inancı, olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve diğerleri, 2004).

Öğretmenin öz-yeterlilik inançları öğrencinin güdülenmesine önemli ölçüde etki etmektedir. Bu güdülenme ile öğrenciler akademik ve karakter eğitimi alanında önemli başarılar elde etmektedir. Bandura (1986), öğretmenin öğretme öz-yeterliliğe olan inancın sınıfta başarıyı etkilediğini belirtmektedir.

Öğretmenin eğitim durumlarını yönlendirmesi, öğretim ilke ve yöntemlerini uygulaması, öğrencilerin karakter ve akademik yönden gelişimlerine katkı sağlaması, yönüyle öğretmenin öz-yeterlilik inancı önem arz etmektedir. Daha önce öğretmenlerin öz-yeterliliğiyle yapılmış çalışmalar incelendiğinde genellikle öğretmenlerin kendi alanlarına veya mesleğe yönelik öz-yeterlilik inançları ve öğretmenlerin cinsiyetlerine, bölümlerine, okullarına ve akademik anlamda başarılarına göre değişikliğinin araştırıldığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, yapılan bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliliklerini ortaya koymak ve incelemek yönünden önemli görülmüştür.

Sosyal Bilgiler, bireylerin vatandaşlık yetilerini geliştirmek amacıyla beşeri ve sosyal bilimlerin birleşiminden meydana gelmiş bir derstir. Sosyal bilgiler ekonomi, tarih, hukuk, tarih, antropoloji, coğrafya, arkeoloji, felsefe, sosyoloji ile siyaset bilimi vb. beşeri alanlardan oluşan bir disiplindir.

Küreselleşen dünyada, sosyal bilgiler programının amacı kültürel olarak farklılık oluşturan toplumun demokratik bir vatandaşı olarak halkın yararına bilgiye yönelik, akılcı kararlar alabilme yeteneğini geliştirebilmek amacıyla gençlere yardım etmektir (NCSS, 1992).

Sosyal Bilgiler dersinin tarihi 20. yy başlarına kadar dayanmaktadır. Ülkemizde Sosyal Bilgiler adıyla 1968 yılında okullarda okutulmaya başlanmış ve uygulanmıştır. Konu alanı yaklaşımı yönünde vatandaşlık (yurttaşlık), coğrafya ve tarih (disiplinleri) dersleri içerisinde öğretilen konular, “sosyal bilgiler” adıyla birleştirilerek 1968 yılında yapılan öğretim programı değişikliğiyle ilkökulda 4. ve 5. sınıflar ile ortaokul 1. 2. ve 3. sınıflarda okutulması yönünde karar verilmiştir (Ata, 2009; MEB, 1968; Safran, 2008).

Ülkemizde 1968 yılından önce Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştirmeden bahsetmek pek mümkün değildir. 1997 yılından itibaren eğitim fakültelerinin değişim süreci ile birlikte Sosyal Bilgiler öğretmeni yetiştirilmesi adına önemli bir adım atılmıştır. Bu yıldan itibaren eğitim fakültelerinde Sosyal Bilgiler öğretmenliği programı açılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında özellikle vatandaşlık bilgisi alt disiplininde bireylerin topluma uyumlu, toplumsal normlara uyum gösteren ve bireyin olumlu karakter yapısına yönelik eğitimi önem arz etmektedir. Bu durumda Sosyal Bilgiler dersinde karakter eğitimi çok önemlidir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireylere insani

değerler kazandırmaları, doğru olan davranışlara öğrencileri yönlendirmeleri, ileriye yönelik düzgün vatandaş yetiştirmeleri karakter eğitimi ile yakından ilişkilidir. Bu yakın ilişkiler nedeniyle sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli vazifeler düşmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bütün bunları yapabilmeleri için, kendilerinde başarıyı ortaya çıkarabilecek öz yeterliliklerin var olduğunu ortaya koymaları gerekmektedir. Bu durum da büyük ölçüde öğretmenlerin öz yeterlilik algılarıyla yakından ilişkilidir. Sonuç olarak karakter eğitimini etkili bir şekilde vermenin yolu ise öğretmenlerin öz yeterliliği ile ilgilidir.

Öğretmenlerin istenen sonuçları başarma kapasitelerine ve kendi yeteneklerine inanmalarını sağlamada, öğretmenin öz-yeterliğinin oluşturulması önem arz eder. (Milson ve Mehlig, 2002; Ekşi, 2003: 102).

Yapılacak bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bireylerin karakter eğitiminde öz yeterliliklerinin incelenmesi ve öğretmenlerin davranışlarının şekillenmesinde ve daha iyi bir seviyeye getirilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.1. Karakter Eğitimi

Genel anlamda karakter eğitimi “örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır” (Ekşi, 2003, 79).

Dünyada meydana gelen yeni dönüşümsel değişimle birlikte, karakter eğitimi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır. Bireylerin değer eğitimine yönelik beklenti durumları aile faktöründen okul faktörüne geçmesiyle birlikte eğitim ve öğretim kurumlarında karakter eğitimi programların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitim ve öğretim çağına gelmiş her bireyin ahlâkî davranışlar ile kararlar ortaya koymasına yönelik beceri ve değerle bütünleştirilmesi okulların temel hedefi olarak görülmektedir (Ekşi, 2003).

Karakter eğitiminde okulların çok daha etkili bir yapıya sahip olmasını savunan ve eğitim öğretim kurumlarında işleme konacak bir karakter eğitimi için gerekli prensipleri ele alan T.Lickona'ya göre, iyi bir karaktere sahip birey yetiştirmek için ilk yol aileye düşen sorumlulukla birlikte bunun dışında eğitim kurumlarının, toplumun ve bireylere hizmet eden kişilerin ve de toplulukların ortaklaşa paylaştığı sorumluluktur. Karakter eğitiminde eğitim kurumlarının ön planda tutulmasının önemli nedeni ise bireylerin karakter eğitiminde ailelerinden yeterli kadar destek alamayışı ve din eğitimi veren kurumların çocukların yaşamlarında çok az yer kaplamasındandır. (Lickona, 1991).

Günümüz yaşam koşullarına bakıldığında medyanın çocuklar üzerinde kayda değer etki ettiği söylenebilir. Bundan dolayı medya gündelik hayatta çocukların yaşamının önemli bir bölümünde yer alırken televizyon karşısında ahlaki yargıları model olarak almaktadır. Ancak medyanın var olma nedeni temelde tanıtım yapma, pazarlama ve iletişim kurmadır. Böylelikle medyanın içeriği ile amacı tüketim yaptırmaktır. Medyanın bireyleri yani gençleri ahlaki olarak etkilemeleri, medyanın olması gereken amaçlarından uzaklaşması sorun oluşturmaktadır. Sonuç olarak özellikle genç yaşta bireylerde oluşan kötü davranışlarda önemli ve genel anlamda artışlar söz konusudur. Bu nedenle özellikle çocukların medyanın tesirine karşı ebeveynlerin kontrolü tek başına yeterli olmayarak bu nedenle ahlak eğitiminde eğitim kurumlarının önemi artmıştır.

Karakter eğitiminde okulların işlevi, küreselleşmenin etkisine engel olan bir araç olarak düşünülmektedir. Dünyada egemen olan dominant kültürlere ait faktörleri ve buna bağlı olarak her zaman ve her mekanda etkili olan küreselleşmeye karşılık yerel toplumların, kendilerini korumak içinde de mühim görülmelidir (Pamuk, 2007).

1.2. Karakter Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi

Okulların önemli görevlerinden biride karakter eğitimidir. Bu çerçevede öğrencileri istenilen niteliklerde eğitebilmek amacıyla bazı derslere ve öğretmenlere önemli ölçüde görev düşmektedir. Bu derslerden birisi de Sosyal Bilgilerdir. Sosyal Bilgiler dersinin temellerine bakıldığında iyi bir yurttaş yetiştirebilmek adına Türkiye’de yaşayan, Atatürk milliyetçiliği ile birbirine bağlı, Cumhuriyet yıllarındaki kazanımlara sahip olan, geçmişteki ve şu anki değerlerimize sahip çıkan, bunun yanında günümüz şartlarına ve evrensel değerleri önemseyen yeni bireyler oluşturabilmek için bu ders okutulmaktadır. Ülkemizde etkin, üretici, iyi huylu, vatansever ve insancıl değerleri benimseyen nesiller yetiştirmek için iyi bir Sosyal Bilgiler eğitimi şarttır (Safran, 2008: 15). Bu yönüyle Karakter Eğitimi ve Sosyal Bilgiler dersi birbirine bağlı, tamamlayıcıdır (Johnson, 2009: 259).

Karakter eğitiminin ilgi alanına bakıldığında Sosyal Bilgiler dersinin öğrencilere sevgi ve saygı, insancıl değerlerin kazandırılması, düzgün davranışlara yönelme, yaptıkları yanlışlıklar üzerinde düşünmelerini, iyi vatandaş olabilmeyi öğretmesi önemlidir. Temel insancıl değerleri kazanmada ve iyi vatandaşlar yetiştirmede Karakter Eğitiminin amaçlarındandır (Dönmez ve Avcı, 2011).

Karakter Eğitimi ve Sosyal Bilgiler arasında oluşan bu yakın bağlantı nedeniyle Karakter Eğitiminde Sosyal Bilgiler öğretmenlerine önemli vazifeler düşmektedir. Bundan dolayı Karakter Eğitiminin etkili bir şekilde olabilmesi için Sosyal Bilgiler öğretmenlerine her şeyden önce

öğrencilerin karakterini etkide bulunma ve çevreden gelen olumsuz etkiler ile mücadele edebilme imkanına inanması gerekmektedir (Ekşi, 2003: 105). Vatandaşlık eğitimi ile karakter eğitimi arasında önemli bir ilişki olduğu inkar edilemez. Nihayetinde iki yaklaşımda temel soru olarak karşımıza çıkan “nasıl bir insan olmak gerektiğidir. İlköğretim sosyal bilgiler müfredatında yer alan Sosyal bilgiler dersinin amaçları çerçevesinde Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik, bağımsızlık, bayrağa ve istiklal marşına saygı, tarihsel mirasa duyarlılık, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik vb. değerler yapıları yurttaşlık eğitimi ile ilgili doğrudan alakalıdır. Karakter eğitiminde yer alan programlar ile ilköğretim sosyal bilgiler müfredatında yer alan değerlerin birbiriyle bütünlük gösterdiği görülmektedir. Bu bütünlük insanların çağa uygun sorunlarına çözüm getirip bireylerin kendini gerçekleştirmesine ve istediklerinin yerine gelmesi süresinde karakter eğitimi programları ve sosyal bilgiler dersini birbiriyle etkileşim içine sokmuştur. Karakter eğitimi ile ilgili sorunlardan birisi de karakter eğitimi programlarının akademik manada müfredata yeteri kadar koyulmaması yani karakter eğitimi için ek bir süreye ihtiyacın ortaya çıkmasıdır (Pamuk, 2007).

Karakter eğitiminin gizil müfredatla (hidden curriculum) uygulanmasıyla bütün bu sorunların ortadan kaldırılması mümkündür(Yüksel,2005). Nitekim karakter eğitiminin temelinde ve değerlerin belirginleşmesinde kültür önemli bir parçadır. Mills (2000) değerleri “Sosyal bilimlerin kapsamında yer alan değerler Batı toplumunda yaratılmış değerler arasından seçilmiş değerlerdir” şeklinde tanımlar. Toplumun her kesiminin kendine özgü sorunları ve bu sorunların çözümüne ilişkin kendine özgü de çözümleri vardır. İlköğretim sosyal bilgiler müfredatının, batı yönlü karakter eğitimi programlarıyla kültür sürecine uyarlanması başarılı algılanmaktadır. Milliyetçiliğin merkezi devlet yapısı, sosyal bilgiler dersi müfredatı içinde ve kendi kültürel anlamı doğrultusunda yer alması programın pozitif taraflarındandır (Dilek, 2007: 48).

1.3. Öz-Yeterlilik

Bandura tarafından ilk defa Öz-yeterlilik kavramı “Self Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change (1977)” adlı makalede yer almıştır. Bandura (1977) öz-yeterlilik kavramını “Bireyin bir görevi yerine getirmedeki yeteneği hakkındaki yargısıdır.” olarak tanımlamıştır. “Öz yeterlilik” kavramı iki ögeli yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan biri genel olarak bir sonuç beklentisi, bir diğeri ise bireyin davranışlarının istenilen bulguya ulaşması inancından oluşmuş yapıdır. Bireyin davranışa karar vermek amacıyla gereken kabiliyete sahip olduğu inancı ile davranışın bulgulara yönlendirilmesi güveniyle o davranışı yerine getirebilmesidir (Soodak ve Podell, 1993). Öz-yeterlilik kişinin kendisini ne olarak gördüğünü yansıtır. Kişilerin gelecek yaşamda önlerine

çıkabilecek güç bir durum karşısında sorunun üstesinden gelebilmede ne kadar başarılı olabileceğine dair yargıdır (Ulusoy, 2007). Sosyal öğrenme kuramına bağlı olarak öz-yeterlik kavramı (Hamurcu, 2006; Özçelik ve Kurt, 2007), eylemlerin oluşması adına etkili bir güdülenme ile kuvvet sağlamaktadır. Kişilerin davranışı ortaya koyması, gereken etkinliği oluşturmasını, farklı durumlarla mücadele edebilmesini, herhangi bir işi başarabilme yeteneği hakkındaki algısına etki eden; inanç ve yargı öz-yeterlik olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade şekliyle öz-yeterlik kişilerin yeteneklerinin bir faydası değil, yeteneklerini uygulayarak yapabildikleri işlere dair yargılarının bir sonucudur (Gürcan, 2005). Öz-yeterlik inancı; geçmişte yaşanmış gözleme ve tecrübelerle yönelik, duyuşsal tecrübeler ve iknâ sürecine yönelik belirlenmektedir (Akkoyunlu ve Orhan, 2003). Öz-yeterlik sürecine en büyük katkıyı sağlayan hususlar bu maddeler içinde stres ve kaygılarla baş etmeyi öğrenmektir (Kaya, 2007:431; Yesilyaprak, 2007:230; Senemoğlu, 2005:228-229). Öğretmenlere ait yeteneklerle, öğrenme ve öğrencide bağlılık vb. davranışları oluşturabileceği inancıdır (Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy, 2001).

1.4. Öğretmen Öz-yeterliği

Bir öğretmenin kaliteli bir öz-yeterlik inancına sahip olması; kullanılan teknik ve yöntemleri, öğrencinin etkin katılımı, öğretimin kalitesi ve öğrencilerin öğretilen konuları iyi algılayabilmesini etkilemekte ve bu durum öğrencilerin başarılarında farklılık oluşturmaktadır (Klausmeier ve Allen, 1978). Bilgi, deneyim ile beceriler yönünden öğretmen adaylarının kendilerini değerlendirme şekli ve kendilerini algılama, karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmelerinde ve mesleki yaşamları süresince verimli öğretim hizmetleri vermelerinde önemli arz etmektedir. Son zamanlarda öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin mesleki yönden kendilerini yeterli görme durumu üzerinde durulan konulardan biridir (Özdemir, 2008). Öğretimde harcanan gayret, ortaya konan hedef ve hedefe ulaşma seviyesini öğretmenlerin yeterlik algısı etki etmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik duygusunun kuvvetli olması, öğretmenlerin çalıştığı yerde daha etkili performans ortaya koyma ve planlama yöneliminde oldukları sonucuna vardırılmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamaları ve farklı yeniliklere açık olmaları amacıyla yeni yollar aramaya istekli oldukları bilinmektedir. Yapılan çok sayıda çalışmaya göre öğretmenlerin öz-yeterlikleri karşılaştığı sorunlar karşısında sabırlarını ve problemler karşısındaki direncini artırdığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterliklerinin yüksek olması onların eğitim içinde kalmaya yönelimli oldukları ve eğitimde kararlı oldukları ortadadır (Gülebağlan, 2003).

Öğrencilerin davranışlarını etkileme yeteneklerine olan beklentiler öğretmenlerin öz-yeterlilik inançlarını tanımlamaktadır. Öğretmenlerin üniversite eğitimi sırasında aldıkları teorik dersler ile öğretmenlik uygulamaları elde ettikleri yaşantıları öz-yeterliklerini geliştirmektedir (Ashton, 1984).

Öz-yeterlilik algısının oluşmasında öğretmen adaylarının sınıf yönetimini sağlaması önemli görülebilir. Bunun nedeni öğretmen adaylarının öz-yeterlilik algıları, sınıf düzenini sağlamak ve öğrencileri kontrol altında tutmak olarak görülmektedir. Öğretmen adaylarının öz-yeterliliklerinin düşük olması öğrencilere ilişkin kötümser bir bakış açısı oluşturabilir. Nihayetinde sınıf otoritesini korumak ve öğrencilerin derse katılımını sağlamak için öğretmen adayları sert sınıf kurallarına ve olumsuz pekiştireçlere sıkça başvurabilirler. Öğretmenlerin meslek tecrübelerinde olgunluğa ulaştıklarında öz-yeterlilik yönünden gelişimleri daha standart bir durum olabilir. Ancak öğretmen adaylarının yeteri kadar uygulama imkanı bulamamaları böylesi bir tecrübeden mahrum olmalarına neden olacaktır. Öğretmen adaylarının bu yoksunluğu öz-yeterlilik bakışlarını dolaylı olarak geliştirmesine sebebiyet verecektir (Tschannen-Moran ve ark. 1998).

Öğretmen adayları için genellikle, öğretmen lisans eğitiminde verilen uygulama çalışmaları çerçevesinde yer alan beceri ve bilgiler ele alınmaktadır. Öğretmen adaylarının öğrenimleri sırasında ortaya çıkabilecek herhangi bir eksiklik öğretmenlerin mesleklerini icra edecekleri zamanlarda stres ile kaygı durumu olarak ortaya çıkabilmektedir. Öğretmenlerin bundan dolayı mesleklerini icra ederken kendilerini yeterli görmelerine vesile olacak biçimde mezun olmaları oldukça önem arz etmektedir (Yüksel, 2010).

Öğretmenlerin, iyi bir eğitimden geçmeleri, sorumluluk ve görevlerini yerine getirebilecekleri inancına sahip olmaları onların öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlilikleri kazanabilmelerinden kaynaklanır (Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek, ve Soran, 2004).

Öğretmenlerin etkili öğrenme ortamı oluşturabilmeleri amacıyla öz-yeterlilik inancı yönünden, öğretmenlik yeteneğine sahip olmalarına inanmaları gerekmektedir (Akkoyunlu, Aysun ve Feza, 2005).

Öğretmenlerden öz-yeterlilik inancı yüksek olanların, çeşitli öğretim yöntemleri uygulamaya, uyguladıkları öğretim yöntemlerini geliştirmek için araştırma içinde olmaya, öğrenciyi merkez alan öğretim teknikleri kullanmaya ve yaptıkları çalışmalarda materyal kullanmaya yönelimlidirler. Öğretmenlerden öz-yeterliliği düşük olanların, öğretmeni merkez alan dersleri işledikleri ve bu dersleri ders kitaplarıyla sürdürdükleri görülmektedir (Henson, 2001).

1.5. Problem Durumu

Bu çalışmada “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterliliklerinin İncelenmesi” konusu araştırılarak, öğretmenlerin karakter eğitimine bakış açıları, karakter eğitimi ile ilgili öz yeterliliklerinin incelenmesi ve eğitim süreci içerisindeki değişimler ele alınacaktır.

Öğretmenin eğitim- öğretim sürecinde anlamlı öğrenmeyi sağlayan ve eğitim ve öğretime rehberlik sağlayan bir görevi olduğunu bilmekteyiz. Aynı zamanda öğretmenin öğrenci açısından büyük bir rol olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu noktada öğretmenin, öğrencinin karakter gelişimine büyük katkıda bulunması önemlidir. Özellikle Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlilikleri ilgili algıları araştırma açısından önem arz etmektedir. Öğretmenlik mesleği için ihtiyaç duyulan yeterlilikleri kazanabilmek amacıyla öğretmenlerin, iyi bir eğitim almalarının yanında onların görev ve sorumluluklarını tam anlamıyla yerine getirebilecekleri inancına sahip olmaları gerekmektedir (Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Soran, 2004). Bu nedenle öğretmenlerin mesleğinin gereklerini yerine getirebilmeleri, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirebilmeleri için öz yeterliliklerinin farkında olmaları gerekmektedir.

Öte yandan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlilik algıları ile karakter eğitimine bakışları arasındaki ilişki göz önünde bulundurularak bu durumun eğitim ve öğretime yansımaları bu araştırma da incelenecektir.

1.5.1. Alt Problemler

Yukarıda ortaya konulan problemin daha ayrıntılı incelenebilmesi amacıyla araştırmanın alt problemleri aşağıdaki gibi ifade edilmiştir.

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri mezun oldukları fakülterlere göre farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri eğitim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri yaşa göre farklılık göstermekte midir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri mesleki kıdemlerine göre farklılık göstermekte midir?
6. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık göstermekte midir?
7. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilikleri karakter eğitimi almalarına göre farklılık göstermekte midir?

1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliliklerinin incelenmesidir.

Erdemli ve ahlaklı bireyler yetiştirmek, uzun zamandır eğitimcilerin üzerinde çalıştıkları bir konudur. Sosyal Bilgiler eğitimi, karakterli ve ahlaklı bireyler yetiştirmek amacıyla, uygun bir ortam oluşturmaktadır. Öğrenciler coğrafya, tarih vatandaşlık bilgisi ve diğer sosyal bilgiler alt disiplini eğitimini öğrenirken aynı zamanda Sosyal Bilgiler dersinde karakter eğitimini de öğrenirler. Karakter eğitimi toplumsal düzenin sağlanmasında, bireyin topluma uyum sağlamasında ve erdemli birey yetiştirme açısından önemlidir. Sonuç olarak karakter eğitiminde sosyal bilgiler dersi bir araç olarak anlam taşımaktadır. Aynı zamanda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlilik algılarının da önemi büyüktür. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlilik inançlarının düzeyini belirlemek bu çalışma için önem arz etmektedir. Öğretmenlerin öz yeterlilik inançları öğrencilerin hem akademik başarılarını etkilemesi hem de öğrencilerin motivasyonunu etkilemesi neden olmaktadır. Bununla birlikte yüksek ve güçlü öz yeterlilik inancına sahip öğretmenler daha iyi eğitim vermek, iyi bir plan ve program yapabilmek adına çok daha eğilimli oldukları gözden kaçırılmamalıdır. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterliliklerinin incelenmesi adına yapılmış çok az sayıda araştırma ve çalışma bulunması nedeniyle bu çalışmanın yapılması önemli ve gerekli görülmüştür. Diğer taraftan araştırma sonuçlarının, bu alanla ilgili araştırma yapacak akademisyenlere kaynak sağlama, sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerini değerlendirebilmelerine yönelik bilgilere ulaşmalarına yararları olacağı düşünülmüştür.

1.7. Sayıtlar

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerin veri toplama araçlarını içtenlikle, objektif, doğru olarak ve gerçek görüşlerini yansıtacak şekilde, yanıtlamışlardır.

1.8. Sınırlılıklar

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilik Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Kayseri Melikgazi ilçesine bağlı 48 ortaokul ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

Araştırmanın sonuçları sadece araştırmanın örneklemini içinde yer alan Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları ve Melikgazi ilçesi içerisinde görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ile genellenebilir.

Araştırma kapsamında yer alan karakter eğitime dair kazanımlar sosyal bilgiler dersi ve ortaokul öğretim programında yer alan kazanımlarla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama (suryev) modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli varlığını sürdüren veya geçmişte olan bir durumu tasvir etmeyi amaçlayan bir yöntemdir. Araştırmada bu yöntemin kullanılmasının nedeni değişkenlerin değişim düzeylerinin belirlenmesi ve var olan durumu betimleme amacını gerçekleştirmektir. Aynı zamanda araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi ile ilgili öz-yeterlilikleri çeşitli değişkenler açısından ele alınmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Kayseri ili sınırları içerisinde yer alan 2018-2019 eğitim-öğretim yılında görevli olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşmaktadır.

Araştırmanın örneklemine ise Kayseri Melikgazi merkez ilçesinde bulunan çeşitli değişkenlere göre seçilmiş toplam 168 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturulmuştur.

Araştırma 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Kayseri ili Melikgazi ilçesine bağlı 48 okulda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, eğitim düzeyi, mezuniyet durumu ve hizmet içi eğitimi gibi değişkenler açısından incelenmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliliklerinin incelenmesi amacıyla Dönmez ve Avcı (2011) tarafından hazırlanmış olan “Karakter Eğitimi Öz-yeterlilik Ölçeği” kullanılmıştır.

2.4. Karakter Eğitimi Öz-yeterlilik Ölçeği

Araştırmada kullanılan karakter eğitimi öz-yeterlilik ölçeği Dönmez ve Avcı (2011) tarafından hazırlanmış olup ölçek iki bölümden oluşmuş, ölçeğin ilk bölümünde öğretmenlere ait kişisel bilgilerin yer aldığı 7 maddeden oluşmuştur. Ölçeğin ikinci bölümünde ise toplamda 21 maddeden oluşan karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlilik ölçeği bulunmaktadır. Ölçek 0 ile 100 arası değerlere sahip bir formattan oluşmaktadır. Araştırmaya katılım gösteren öğretmenlerin derece olarak ne derecede yapabilecekleri “ yapabileceğime inanıyorum, orta derecede yapabileceğime inanıyorum ve yapabileceğime kesinlikle inanıyorum” biçiminde puanlama yapılması istenmiştir. Kaiser-

Meyer-Olkin ve Bartlett testi yapılarak Kmo ölçüm değeri 0,895 ve Cronbach Alpha değeri $\alpha = ,908$ olduğu tespit edilmiştir. Bartlett sonucu $\chi^2 = 1914,793$ olduğu görülmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada veri analizinin tüm aşamalarında istatistiksel anlamlılık düzeyi $p \leq 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine yönelik bulgular yer almaktadır.

3.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 1: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	72	83,6243	6,22036	163	3,567	,000
Erkek	93	80,0768	6,42427			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testine baktığımızda kadın ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Karakter eğitimine yönelik öz yeterlilik* [$t_{(163)} = 3.567, p < .05$]. Tablo'daki ortalamalara bakıldığında bu farklılığın kadınlar lehine olduğu görülmektedir.

3.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mezun Oldukları Fakültelere Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 2: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültelere göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testi sonuçları

Mezuniyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitim Fakültesi	136	81,5266	6,50964	163	-,415	,678
Fen-Edebiyat Fakültesi	29	82,0854	6,88352			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültelere göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testine baktığımızda eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi arasında anlamlı derecede farklılık bulunmamaktadır. *Karakter eğitime yönelik öz yeterlilik* [$t_{(163)} = -.415, p > .05$]. Ancak genel anlamda tabloya bakıldığında fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaşlarına Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 3: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	529,616	3	176,539	4,356	,006	*4-1, 4-2, 4-
Gruplarıçi	6525,254	161	40,530			3
Toplam	7054,870	164				

*1= 20-30 yaş; 2= 31-40 yaş; 3=41-50 yaş; 4= 51-60 yaş

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testine bakıldığında 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ile diğer yaş gruplarındaki öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın 51-60 yaş arasındaki öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

3.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 4: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	481,198	5	96,240	2,328	,045	*4-2
Gruplarıçi	6573,672	159	41,344			
Toplam	7054,870	164				

*1= 0-2 yıl; 2= 3-5 yıl; 3= 6-10 yıl; 4= 11-15 yıl; 5= 16-20 yıl; 6= 21 yıl ve üzeri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testine bakıldığında 11-15 yıl arasındaki öğretmenler ile 3-5 yıl arasındaki öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

3.4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 5: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	658,298	2	329,149	8,336	,000	*3-1, 3-2
Gruplariçi	6396,572	162	39,485			
Toplam	7054,870	164				

*1= Lisans; 2= Yüksek Lisans; 3= Doktora

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testine bakıldığında doktora mezunu öğretmenler ile lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın doktora mezunu öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

3.5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 6: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	189,409	3	63,136	1,481	,222	
Gruplariçi	6865,461	161	42,643			
Toplam	7054,870	164				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin ANOVA testine bakıldığında öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

3.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Almalarına Göre Karakter Eğitimine Yönelik Öz Yeterliliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 7: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testi sonuçları

Karakter Eğitimi Alma	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Evet	42	84,5578	4,66468	163	3,468	,001
Hayır	123	80,6233	6,82213			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine ilişkin t testine baktığımızda karakter eğitimi alanlarla almayanlar arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Karakter eğitimine yönelik öz yeterlilik* [$t_{(163)} = 3.468$, $p < .05$]. Tablo'daki ortalamalara bakıldığında bu farklılığın karakter eğitimi alanlar lehine olduğu görülmektedir.

3.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet, Mezun Oldukları Fakülte, Karakter Eğitimi Almalarına, Yaşlarına, Mesleki Kıdemlerine, Eğitim Düzeylerine ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Model ve Rehber Olma Faktörüne İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 8: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	72	86,3657	8,91767	164	4,740	,000
Erkek	94	79,0957	10,41167			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında kadın ve erkekler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Model ve rehber olma* [$t_{(164)} = 4.740$, $p < .05$]. Tablo'daki ortalamalara bakıldığında bu farklılığın kadınlar lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültele göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Mezuniyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitim Fakültesi	137	82,8345	9,26058	164	1,582	,116
Fen-Edebiyat Fakültesi	29	79,4828	14,57808			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültelere göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi arasında anlamlı derecede farklılık olmadığı görülmektedir. *Model ve rehber olma* [$t_{(164)} = 1.582, p > .05$]. Ancak Tablo'ya bakıldığında eğitim fakültesi mezunlarının ortalamalarının fen-edebiyat fakültesi mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Karakter Eğitimi	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Alma						
Evet	42	85,4762	3,08607	164	2,356	,020
Hayır	124	81,1559	11,72397			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında karakter eğitimi alan öğretmenlerle almayan öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Model ve rehber olma* [$t_{(164)} = 2.356, p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın karakter eğitimi alan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	3050,511	3	1016,837	11,106	,000	*1-3, 2-3,
Gruplarıçi	14832,086	162	91,556			4-1, 4-2, 4-
Toplam	17882,597	165				3

*1= 20-30 yaş; 2= 31-40 yaş; 3=41-50 yaş; 4= 51-60 yaş

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 20-30 yaş ve 41-50 yaş arasındaki öğretmenler (20-30 yaş arasındaki öğretmenler lehine), 31-40 yaş ve 41-50 yaş arasındaki öğretmenler (31-40 yaş arasındaki öğretmenler lehine), 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ve diğer yaş grubundaki bütün öğretmenler arasında (51-60 yaş arasındaki öğretmenler lehine) anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 12: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1431,098	5	286,220	2,784	,019	*4-6
Gruplarıçi	16451,499	160	102,822			
Toplam	17882,597	165				

*1= 0-2 yıl; 2= 3-5 yıl; 3= 6-10 yıl; 4= 11-15 yıl; 5= 16-20 yıl; 6= 21 yıl ve üzeri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 11-15 yıl arasındaki öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	374,826	2	187,413	1,745	,178	
Gruplarıçi	17507,771	163	107,410			
Toplam	17882,597	165				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 14: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	903,105	3	301,035	2,872	,038	*2-4
Gruplarıçi	16979,492	162	104,812			
Toplam	17882,597	165				

*1= Çok düşük; 2= Düşük; 3= Orta; 4= Yüksek; 5= Çok Yüksek

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre model ve rehber olma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğretmenler ile sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

3.8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet, Mezun Oldukları Fakülte, Karakter Eğitimi Almalarına, Yaşlarına, Mesleki Kıdemlerine, Eğitim Düzeylerine ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Ahlaki Bir Sınıf Ortamı Oluşturma Faktörüne İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 15: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	72	85,7176	6,14653	164	4,882	,000
Erkek	94	80,4078	7,49626			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = 4.882, p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın kadın öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteleere göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Mezuniyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitim Fakültesi	137	83,3090	7,32080	164	1,582	,023
Fen-Edebiyat Fakültesi	29	79,8851	7,29115			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteleere göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında eğitim fakültesi ve fe-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = 1.582, p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın eğitim fakültesi mezunu öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Karakter Eğitimi	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Alma						
Evet	42	85,7143	4,75900	164	3,119	,002
Hayır	124	81,6935	7,87201			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında karakter eğitimi alan ve almayan öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = 3.119, p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın karakter eğitimi alan öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 18: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	360,441	3	120,147	2,238	,086	
Gruplariçi	8697,457	162	53,688			
Toplam	9057,898	165				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 19: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1642,151	5	328,430	7,086	,000	*4-2, 4-3,
Gruplariçi	7415,747	160	46,348			4-5, 4-6
Toplam	9057,898	165				

*1= 0-2 yıl; 2= 3-5 yıl; 3= 6-10 yıl; 4= 11-15 yıl; 5= 16-20 yıl; 6= 21 yıl ve üzeri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 11-15 yıl arasındaki öğretmenler ile 3-5 yıl, 6-10 yıl, 16-20 yıl, 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	463,778	2	231,889	4,398	,014	*3-2
Gruplariçi	8594,121	163	52,725			
Toplam	9057,898	165				

*1= Lisans; 2= Yüksek Lisans; 3= Doktora

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında doktora mezunu öğretmenler ile yüksek lisans mezunu öğretmenler arasında

anlamli derecede bir farklılık vardır. Tabloya bakıldığında bu farklılığın doktora mezunu öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamli Fark
Gruplararası	17,295	3	5,765	,103	,958	
Gruplariçi	9040,604	162	55,806			
Toplam	9057,898	165				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında öğretmenler arasında anlamli derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

3.9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet, Mezun Oldukları Fakülte, Karakter Eğitimi Almalarına, Yaşlarına, Mesleki Kıdemlerine, Eğitim Düzeylerine ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Değerleri Öğretim Programı Yoluyla Kazandırma Faktörüne İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 22: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	72	72,9722	10,21456	164	-2,408	,017
Erkek	94	77,1489	11,69317			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamli derecede farklılık vardır. *Değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma* [$t_{(164)} = -2.408$, $p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 23: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültele göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Mezuniyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitim Fakültesi	137	73,7080	11,30471	164	-4,267	,000
Fen-Edebiyat Fakültesi	29	83,0345	7,00246			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakültelere göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma* [$t_{(164)} = -4.267, p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 24: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Karakter Eğitimi	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Alma						
Evet	42	77,4286	13,50184	164	1,399	,164
Hayır	124	74,6290	10,32596			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında karakter eğitimi alan ve almayan öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık yoktur. *Değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma* [$t_{(164)} = 1.399, p > .05$]. Ancak Tablo'ya bakıldığında karakter eğitimi alan öğretmenlerin ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 25: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4373,894	3	1457,965	14,348	,000	*3-1, 3-2,
Gruplariçi	16461,214	162	101,612			4-1
Toplam	20835,108	165				

*1= 20-30 yaş; 2= 31-40 yaş; 3=41-50 yaş; 4= 51-60 yaş

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 41-50 yaş, 20-30 yaş ve 31-40 yaş arasındaki öğretmenler (41-50 yaş arasındaki öğretmenler lehine), 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ve 20-30 yaş arasındaki öğretmenler arasında (51-60 yaş arasındaki öğretmenler lehine) anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 26: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	5882,493	5	1176,499	12,589	,000	*3-1, 3-2,
Gruplariçi	14952,615	160	93,454			5-1, 5-2, 5-
Toplam	20835,108	165				4, 6-1, 6-2, 6-4

*1= 0-2 yıl; 2= 3-5 yıl; 3= 6-10 yıl; 4= 11-15 yıl; 5= 16-20 yıl; 6= 21 yıl ve üzeri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 6-10 yıl arasındaki öğretmenler ile 0-2 yıl ve 3-5 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler (6-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine), 16-20 yıl arasındaki öğretmenler ile 0-2 yıl, 3-5 yıl ve 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler (16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine), 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler ile 0-2 yıl, 3-5 yıl ve 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler (21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine) arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 27: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4465,198	2	2232,599	22,231	,000	*2-1, 3-1,
Gruplariçi	16369,911	163	100,429			3-2
Toplam	20835,108	165				

*1= Lisans; 2= Yüksek Lisans; 3= Doktora

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında yüksek lisans mezunu öğretmenler ile lisans mezunu öğretmenler (yüksek lisans mezunu öğretmenler lehine) doktora mezunu öğretmenler ile lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler (doktora mezunu öğretmenler lehine) arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 28: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	2207,206	3	735,735	6,398	,000	*1-2, 3-2
Gruplariçi	18627,902	162	114,987			
Toplam	20835,108	165				

*1= Çok düşük; 2= Düşük; 3= Orta; 4= Yüksek; 5= Çok Yüksek

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında sosyo-ekonomik düzeyi çok düşük olan öğretmenler (sosyo-ekonomik düzeyi çok düşük öğretmenler lehine), sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede olan öğretmenler ile sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğretmenler (sosyo-ekonomik düzeyi orta seviyede olan öğretmenler lehine) arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır.

3.10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Cinsiyet, Mezun Oldukları Fakülte, Karakter Eğitimi Almalarına, Yaşlarına, Mesleki Kıdemlerine, Eğitim Düzeylerine ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Demokratik Bir Sınıf Ortamı Oluşturma Faktörüne İlişkin Bulgular ve Yorumları

Tablo 29: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kadın	72	89,6875	7,33909	164	4,004	,000
Erkek	94	84,9468	7,72493			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında eğitim kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık vardır. *Demokratik bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = 4.004$, $p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın kadın öğretmenler lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 30: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteye göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Mezuniyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitim Fakültesi	137	86,7701	8,47878	164	-,825	,410
Fen-Edebiyat Fakültesi	29	88,1034	4,10004			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteye göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık yoktur. *Demokratik bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = -.825$, $p > .05$]. Ancak Tablo'ya bakıldığında fen-edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 31: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testi sonuçları

Karakter	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Eğitimi Alma						
Evet	42	90,3571	3,92659	164	3,277	,001
Hayır	124	85,8669	8,56612			

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin t testine bakıldığında karakter eğitimi alan ve almayan öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. *Demokratik bir sınıf ortamı oluşturma* [$t_{(164)} = 3.277$, $p < .05$]. Tablo'ya bakıldığında bu farklılığın karakter eğitimi alan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir.

Tablo 32: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	143,357	3	47,786	,763	,516	
Gruplariçi	10146,891	162	62,635			
Toplam	10290,248	165				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 33: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1959,044	5	391,809	7,525	,000	*1-2, 1-3,
Gruplariçi	8331,204	160	52,070			1-5, 5-2, 5-
Toplam	10290,248	165				3, 5-6

*1= 0-2 yıl; 2= 3-5 yıl; 3= 6-10 yıl; 4= 11-15 yıl; 5= 16-20 yıl; 6= 21 yıl ve üzeri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında 0-2 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ile 3-5 yıl, 6-10 yıl ve 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler (0-2 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine), 16-20 yıl arasındaki öğretmenler ile 3-5 yıl, 6-10 yıl ve 21 yıl ve üzeri arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler (16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler lehine) arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 34: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1411,377	2	705,689	12,955	,000	*1-2, 3-2
Gruplarıçi	8878,871	163	54,472			
Toplam	10290,248	165				

*1= Lisans; 2= Yüksek Lisans; 3= Doktora

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında lisans mezunu öğretmenler ile yüksek lisans mezunu öğretmenler (lisans mezunu öğretmenler lehine), doktora mezunu öğretmenler ile yüksek lisans mezunu öğretmenler (doktora mezunu öğretmenler lehine) arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır.

Tablo 35: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testi sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	398,492	3	132,831	2,175	,093	
Gruplarıçi	9891,757	162	61,060			
Toplam	10290,248	165				

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne ilişkin ANOVA testine bakıldığında öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

İyi bir vatandaş yetiştirmek, insani değerler kazanmış bireyler ortaya çıkarmak karakter eğitiminin amacıdır. Bu yönüyle Karakter eğitimi verilirken Sosyal Bilgiler öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Bundan dolayı karakter eğitiminin verimli bir şekilde verilebilmesi ve bu eğitimin uygulanabilir olması öğretmenlerin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlilikleri ile ilişkilidir.

Araştırmada “ Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz Yeterlilik” seviyeleri belirlenmiş ve çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu yönüyle aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında araştırmaya katılım gösteren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilik” seviyeleri oldukça yüksek bulunmuştur. Bu yönüyle öğretmenlerin “Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilik” seviyelerinin yüksekliği, Sosyal Bilgiler

öğretmenlerinin kendilerine güven duymalarının ve karakter eğitiminde etkili olmalarının bir sonucudur. Diğer taraftan araştırmada şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında Kadın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlilik” seviyeleri, erkek öğretmenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mezun oldukları fakülteye göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi arasında anlamlı derecede farklılık bulunmamaktadır. Ancak fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenlerin ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaşlarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında ileri yaşlarda olan özellikle 51-60 yaş arasındaki öğretmenler ile diğer yaş gruplarındaki öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık vardır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında 11-15 yıl arasındaki öğretmenlerin, 3-5 yıl arasındaki öğretmenlere göre daha yüksek öz yeterliliğe sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında doktora mezunu öğretmenler ile lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler arasında doktora mezunu öğretmenler lehine farklılık çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında öğretmenler arasında anlamlı derecede bir farklılık bulunmamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi almalarına göre karakter eğitimine yönelik öz yeterliliklerine bakıldığında karakter eğitimi alanlarla almayanlar arasında karakter eğitimi alanlar lehine farklılık oluşmuştur. Diğer taraftan araştırmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet, mezun oldukları fakülte, karakter eğitimi almaları, yaş, mesleki kıdem, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyleri model ve rehber olma faktörüne göre incelenmiştir. Bu sonuçlara göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mezun olunan fakülteye ve eğitim düzeylerine göre aralarında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ancak öğretmenler arasında karakter eğitimi alma, yaş, mesleki kıdem ve sosyo-ekonomik değişkenlerinde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ahlaki bir sınıf ortamı oluşturma faktörü de çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bu sonuçlara göre; ahlaki bir sınıf ortamı oluşturmada öğretmenlerin cinsiyet, mezun oldukları fakülte, karakter eğitimi alma, mesleki kıdem ve eğitim düzeyleri değişkenleri anlamlı farklılık ortaya çıkarmıştır. Ancak ahlaki bir sınıf ortamı oluşturmada öğretmenlerin yaşları ve sosyo-ekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Araştırmada ortaya çıkan bir başka sonuçta ise; Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne bakılmıştır. Araştırma bulgularına göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne göre cinsiyet, mezun oldukları fakülte, yaş, mesleki kıdem, eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyleri anlamlı derecede farklılık göstermiştir. Fakat öğretmenlerin karakter eğitimi alma

durumlarının değerleri öğretim programı yoluyla kazandırma faktörüne etkisi bulunmamıştır. Araştırmada son olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörü çeşitli değişkenler yönüyle incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne; eğitim düzeyleri, cinsiyet, karakter eğitimi alma ve mesleki kıdem değişkenleri anlamlı derecede etki göstermiştir. Ancak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin demokratik bir sınıf ortamı oluşturma faktörüne; yaş, sosyo-ekonomik düzey ve mezun olunan fakülte herhangi bir etkide bulunmamıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter eğitimine ilişkin Öz Yeterlik düzeyleri çeşitli değişkenlerden etkilenmiştir. Buna bağlı olarak Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin Öz Yeterlikleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, B. ve Orhan, F. (2003). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin bilgisayar kullanma öz yeterlik inancı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*. 2(3).
- Akkoyunlu, B., Feza O., & Aysun U. (2005). Bilgisayar Öğretmenleri İçin Bilgisayar Öğretmenliği Öz-Yeterlik Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29:1–8.
- Ashton, P. (1984). Teacher Efficacy: A Motivational Paradigm For Effective Teacher Education. *Journal Of Teacher Education*. 35 (5): 28-32.
- Ata, B. (2009) Sosyal bilgiler ünitesi kavramı üzerine bazı düşünceler. İçinde R. Turan ve diğ. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar I* (s. 25-42). Ankara: Pegem A Yay.
- Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change. *Psychological Review*. 84:191-215.
- Bandura, A. (1986). *Socialfoundations Of Thoughtandaction: A Social Cognitive Theory*. Englewoodcliffs. Nj: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self- efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman.
- Dilek, D. (2007). *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi* (3. Baskı), Ankara: Nobel.
- Dönmez, C. & Avcı, E. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-Yeterlikleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 114-128.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Gülebağlan, C. (2003). Öğretmenlerin isleri son ana erteleme eğilimlerinin, mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.

- Gürcan, A. (2005). Bilgisayar öz yeterliği algısı ile bilişsel öğrenme stratejileri arasındaki ilişki. *Eğitim Araştırmaları*, 19, 179-193.
- Hamurcu, H. (2006). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimine yönelik öz yeterlik inançları. *Eğitim Araştırmaları*, 24, 112-122.
- Henson R. K. (2001). Teacher Self-Efficacy: Substantive Implications And Measurement Dilemmas. *Paper Presented At The Annual Meeting Of The Educational Research Exchange*.
- Johnson, C. S. (2009). The Interplay Between Character Education, *The Social Studies, and Citizenship Development, Curriculum and Teaching Dialogue*, Volume 11, Numbers 1/2. Academic Search Complete veri tabanından 14 Ocak 2019 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, Alim (2007). *Eğitim Psikolojisi*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Klausmeier, H.S., ve Allen, P.S. (1978). *Cognitive development of children and youth a longitudinal study*. New York: Academic Press.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How school can teach respect and responsibility*. New York: Bantam
- MEB. (1968). *İlkokul Programı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.B. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. Kanun Numarası: 1739. Kabul Tarihi: 14/6/1973.
- Milson, A. J. & Mehlig, L. M. (2002). Elementary school teachers" sense of efficacy for character education. *Journal of Educational Research*, 96 (1), 47-53.
- NCSS. (1992). *Curriculum standards for social studies: I. introduction*. www.socialstudies.org/standards/introduction. (Erişim Tarihi: 11.01.2018).
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretim Sürecine İlişkin Öz-Yeterlilik İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 54:277-306.
- Özçelik, H. ve Kurt, A. (2007). İlköğretim öğretmenlerinin bilgisayar öz yeterlikleri: Balıkesir ili örneği. *İlköğretim Online*, 6(3), 441-451.
- Pamuk, A. (2007). Karakter Eğitimi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, *I. Ulusal İlköğretim Kongresi* (sözlü bildiri), Hacettepe Üni. Ankara.
- Park, N., Peterson, C., ve Seligman, M. E. P. (2006). Character strengths in fifty-four nations and the fifty US states. *The Journal of Positive Psychology*, 1(3), 118-129.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. İçinde B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 1-19), Ankara: Pegem A Yay.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Soodak, L. C., & Podell, D.M. (1993). Teacher Efficacy And Bias İn Special Education Referrals. *Journal Of Educational Research*. 86:247-253. Support On Teachers' Efficacy Beliefs. Paper Presented At The Annual Meeting Of The American Educational Research Association. New Orleans.

-
- Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A., & Hoy, W.K. (1998). Teacher Efficacy: Its Meaning and Measure. *Review of Educational Research*, 68(2):202–248.
- Tschannen-Moran, M., ve Woolfolk-Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783–805.
- Ulusoy, K. (2007). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih ve ahlak eğitimi ilişkisi üzerine görüşleri (Sakarya il örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 155-177.
- Yeşilyaprak, B. (2007). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C. & Soran, H. (2004). Yabancı Dilde Hazırlanan Bir Öğretmen Öz Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27:260–267.
- Yüksel, K. (2010). Rehber Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz Yeterlik Algıları. Yüksel Lisans Tezi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Eskişehir.